

**De rechtspositie van jongeren in
Stichting Het Poortje
Jeuginrichtingen, locatie Wilster**

*Stap 1 van het stapsgewijs toezicht op basis van het
Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg
Instellingsrapport*

Inspectie jeugdzorg

Utrecht, augustus 2009

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg doet de komende jaren stapsgewijs onderzoek naar de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg. Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom richt de inspectie haar onderzoek stapsgewijs in.

Het toezicht stap 1 betreft de rechtspositie van de jongeren. Een goede rechtspositie is in de gesloten jeugdzorg erg belangrijk omdat het gaat om jongeren die tegen hun wil in hun vrijheden beperkt kunnen worden.

In dit rapport geeft de inspectie antwoord op de vraag in hoeverre de instelling verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren. De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg bij het thema rechtspositie van jongeren op ten minste operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat er volledig, duidelijk en adequaat beleid is en dat de medewerkers in de instelling het beleid kennen en ernaar handelen. 'Geborgd' is de hoogst mogelijke score van de inspectie; dit betekent dat beleid en uitvoering periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd worden.

Het eindoordeel van de inspectie luidt dat Het Poortje, locatie Wilster *voldoende* verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren.

Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat beleid en praktijk met betrekking tot de maatregelen pas sinds maart 2009 op orde zijn. Dit betekent dat er nog een verdere inbedding in de praktijk zal moeten plaatsvinden.

Het Poortje, locatie Wilster komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende onderwerpen:

- De instelling gaat verantwoord om met het toepassen van maatregelen. Alle indicatoren scoren operationeel en één zelfs geborgd.
- De toegang tot de klachtencommissie en de beroepscommissie van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming is goed geregeld. Daarnaast hebben medewerkers een positieve houding ten aanzien van het indienen van klachten, waardoor jongeren zich vrij voelen een klacht in te dienen. Ook hier scoort locatie Wilster geborgd.

Aandacht van de instelling is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:

- Verlof maakt inhoudelijk onvoldoende deel uit van het behandelplan.
- De afwegingen van de gedragswetenschapper bij het instemmen met verlof zijn onvoldoende zichtbaar.

De inspectie beveelt Het Poortje, locatie Wilster aan ervoor te zorgen dat de indicatoren die nog niet operationeel zijn, dit in ieder geval binnen één jaar wel zijn.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 De rechtspositie van de jongeren in Het Poortje, locatie Wilster	9
2.1 Maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten	9
2.2 Toekennen van verlof	12
2.3 Klachtregeling en vertrouwenspersoon	14
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbeveling	15
3.1 Eindoordeel	15
3.2 Aanbeveling aan Het Poortje, locatie Wilster	16
Bijlage 1 – Beoordelingskader inspectie	17
Bijlage 2 – Maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten	21
Bijlage 3 – Uitvoering van het inspectieonderzoek	23
Bijlage 4 – Notitie Toezicht op gesloten jeugdzorg	25

Hoofdstuk 1 Inleiding

De Inspectie jeugdzorg doet de komende jaren stapsgewijs onderzoek naar de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg. Gesloten jeugdzorg is een nieuw zorgaanbod dat is bedoeld voor jeugdigen met zware gedragsproblemen, bij wie het in verband met hun behandeling nodig kan zijn om maatregelen toe te passen die hun vrijheid aantasten.

Sinds 1 januari 2008 is gesloten jeugdzorg in de Wet op de jeugdzorg opgenomen. In september 2008 heeft de MOgroep Jeugdzorg het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg vastgesteld. Dit is opgesteld door afgevaardigden van de gesloten jeugdzorgaanbieders samen met de betrokken inspecties.¹ Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het Kwaliteitskader drie stappen waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan de normen.

De inspectie houdt rekening met de ontwikkeling door haar onderzoek stapsgewijs in te richten en aan te sluiten bij de stappen uit het Kwaliteitskader. Het toezicht stap 1 betreft de rechtspositie van de jeugdigen. Een goede rechtspositie is in de gesloten jeugdzorg erg belangrijk omdat het gaat om jeugdigen die tegen hun wil in hun vrijheden beperkt kunnen worden.

De inspectie heeft onderzocht in hoeverre Het Poortje, locatie Wilster verantwoord omgaat met de rechtspositie van jongeren.

Stichting het Poortje Jeugdinrichtingen richt zich sinds januari 2008 op twee groepen jongeren met ernstige gedragsproblemen tot en met 23 jaar. Op de locatie Juvaid in Veenhuizen zijn zij gespecialiseerd in de opvoeding en behandeling van strafrechtelijke jongeren. Op de locatie Wilster in Groningen in civielrechtelijke jongeren (Jeugdzorg Plus). Voor 2008 was Wilster onder de naam De Waterpoort een justitiële opvanginrichting waar geen behandeling plaatsvond.

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden bij Wilster. De locatie heeft 144 plaatsen, verdeeld over 3 units. Elke unit bestaat uit 4 leefgroepen. Een leefgroep heeft een capaciteit van 12 jongeren. Er zijn zowel gemengde (jongens en meisjes) als gescheiden groepen bij Wilster.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de bevindingen van de Inspectie jeugdzorg over de rechtspositie van de jongeren in de instelling.

In *hoofdstuk 3* staan het eindoordeel van de Inspectie jeugdzorg en de aanbeveling aan de instelling.

In *bijlage 1* staat het beoordelingskader. Hierin wordt het thema beschreven, waarop de inspectie toetst. Ook is aangegeven hoe de instelling presteert op het thema. In *bijlage 2* staan de maatregelen opgesomd die ingevolge de Wet op de jeugdzorg de vrijheid van de jongere mogen aantasten in instellingen voor gesloten jeugdzorg. In *bijlage 3* staat de onderzoeksopzet beschreven. In *bijlage 4* staat de notitie over het toezicht op de gesloten jeugdzorg die de Inspectie jeugdzorg in september 2008 heeft aangeboden aan het ministerie voor Jeugd en Gezin.

---

¹ De Inspectie jeugdzorg heeft hierin samengewerkt met de Inspectie voor de Gezondheidszorg en met de Inspectie van het Onderwijs.

Hoofdstuk 2 De rechtspositie van de jongeren in Het Poortje, locatie Wilster

Het onderzoeksthema kent drie criteria die de verwachtingen van de inspectie aangeven:

- *de instelling gaat verantwoord om met maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten,*
- *de instelling gaat verantwoord om met het toekennen van verlof,*
- *de instelling gaat verantwoord om met de klachtregeling en de vertrouwenspersoon.*

Dit hoofdstuk bevat drie paragrafen die gewijd zijn aan de drie criteria. Elk criterium is uitgewerkt in een aantal indicatoren. De scores op de indicatoren geven aan in hoeverre een instelling aan de normen voldoet.

Elke paragraaf begint met een tabel met daarin de uitwerking van een criterium in indicatoren en de scores van de inspectie per indicator op een vierpuntsschaal: afwezig, aanwezig, operationeel en geborgd. Na elke tabel volgt een toelichting op het oordeel.

Deze scores houden kort gezegd² in:

- afwezig: er is geen beleid of het aanwezige beleid is zo onvolledig, onduidelijk of inadequaar dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;
- aanwezig: er is volledig, duidelijk en adequaat beleid, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;
- operationeel: het beleid is aanwezig én de medewerkers in de instelling kennen het beleid en handelen ernaar;
- geborgd: de leidinggevenden in de instelling zorgen voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers én zorgen dat het beleid en de uitvoering periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd wordt, dus dat de instelling op instellingsniveau leert van haar ervaringen; hiervoor is het nodig dat op onderdelen geregistreerd wordt wat er gebeurt. De score geborgd vooronderstelt dat het beleid voldoet en dat de medewerkers het beleid in de praktijk brengen.

De inspectie verwacht voor elke indicator ten minste een score operationeel.

2.1 Maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten

Scores per indicator

 criterium De instelling gaat verantwoord om met maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Welke maatregelen mogen worden toegepast			√	
Wanneer maatregelen mogen worden toegepast				√
Wie maatregelen mogen toepassen			√	
Hoe medewerkers bij toepassing maatregelen dienen te handelen			√	
Instemming gedragswetenschapper bij toepassing maatregelen			√	
Toepassing maatregelen specifiek per jongere			√	
Toepassing maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers			√	

² Een uitgebreide toelichting op de mogelijke scores staat in bijlage 1.

Toelichting

Welke maatregelen mogen worden toegepast

In het beleid van de instelling zijn alle wettelijke maatregelen uitgewerkt die in de Wet op de jeugdzorg worden genoemd.³ Gedragswetenschappers hebben de blaastest toegevoegd aan een format met maatregelen. Deze staat niet in de Wet op de gesloten jeugdzorg beschreven en kan dus alleen op vrijwillige basis worden ingezet. Als varianten van afzondering kent Wilster afzondering op de eigen kamer met de deur op slot, op een gestripte kamer (= een niet gebruikte kamer op de unit of een separatieruimte met eenvoudig meubilair), in een separeerruimte met mogelijkheid van cameratoezicht. Er is één separeerruimte beschikbaar met zachte wanden. De separatieruimtes bevinden zich buiten de units.

In de praktijk blijken zowel jongeren als medewerkers goed op de hoogte van de maatregelen die mogen worden toegepast. Ze noemen onder andere de bovengenoemde afzonderingsmaatregelen, vastpakken en vasthouden, urinecontrole, kamerinspectie, onderzoek aan lichaam of kleding en onderzoek van poststukken en beperking telefonisch contact. Jongeren worden tijdens het plaatsingsgesprek geïnformeerd over de maatregelen. Dan wordt een formulier beperkende maatregelen opgesteld waarin staat welke maatregelen toegepast mogen worden. De groepsleiders vinden de bijlagen van het behandelplan met maatregelen zonodig in de computer en in een map op de groep. Ook jongeren kunnen maatregelen in de map op de groep inkijken, wanneer ze dat willen.

Wanneer maatregelen mogen worden toegepast

In het beleid staat uitgebreid beschreven wanneer maatregelen kunnen worden opgelegd. Maatregelen kunnen alleen in het kader van de behandeling worden opgelegd wanneer zij in het behandelplan zijn opgenomen. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen bij overtreding van de huisregels en in noodsituaties. In een overzichtelijk schema staat steeds de grond van de toe te passen maatregel beschreven. De maatregelen fouilleren, visiteren, contactbeperking en controle van post, kamer of urine worden sinds maart 2009 niet meer standaard, maar op indicatie en/of steekproefsgewijs toegepast.

In de praktijk weten groepsleiders wanneer welke maatregel mag worden toegepast en weten zij waar zij het beleid kunnen vinden als dat nodig is. De afdelingsmanager beslist of een maatregel wordt toegepast en kan 24 uur per dag een gedragswetenschapper consulteren. In ieder team is een groepsleider die boventallig een aantal coördinerende taken vervult en de afdelingsmanager kan vervangen (de coördinerend groepsleider ofwel de 'Cogl'). Alle maatregelen worden geregistreerd en geëvalueerd in een kwartaalbespreking met de locatiedirecteur en het hoofd behandeling. Hier wordt besloten of op basis van trends acties worden uitgezet.

Wie maatregelen mogen toepassen

Het beleid beschrijft dat groepsleiders, beveiligingsmedewerkers en schoolmedewerkers maatregelen mogen uitvoeren. In de praktijk voeren vooral groepsleiders maatregelen uit en bieden

---

³ Zie bijlage 2 voor een verdere toelichting op de beperkende maatregelen.

beveiligingsmedewerkers ondersteuning. Bij incidenten op school wordt meestal een groepsleider ingeschakeld wanneer een maatregel noodzakelijk wordt geacht.

Hoe medewerkers bij toepassing maatregelen dienen te handelen

Het beleid beschrijft hoe medewerkers dienen te handelen bij toepassing van de maatregelen en wat te doen in noodsituaties. Er zijn verschillende protocollen en in de reader fysiek-mentale weerbaarheid staat beschreven en geïllustreerd hoe te handelen in verschillende situaties. De reader is geschreven voor de medewerkers van de JJI Het Poortje en bevat ook een aantal handelingen die in de gesloten jeugdzorg niet zijn toegestaan zoals bijvoorbeeld het werken met handboeien en transportstok. Het management van Wilster is ten tijde van het inspectieonderzoek bezig voor Wilster een aparte reader op te stellen, maar geeft aan dat de medewerkers weten dat er in de gesloten jeugdzorg anders wordt gewerkt.

In de praktijk wordt volgens het beleid gewerkt. De medewerkers zijn zich bewust van de verschillen tussen een JJI en gesloten jeugdzorg. Uit interviews blijkt dat medewerkers goed weten hoe te handelen. Indien mogelijk worden de gedragswetenschappers vooraf benaderd over de noodzaak om een maatregel te treffen. Indien dit niet mogelijk is, worden ze achteraf geïnformeerd. Alle maatregelen worden geregistreerd, verzameld en, zoals eerder aangegeven, bij de kwartaalbespreking met de locatiedirecteur en het hoofd behandeling geëvalueerd. Uit de dossiers blijkt dat de toegepaste maatregelen geregistreerd worden.

De geïnterviewde jongeren geven aan dat de medewerkers weten hoe ze moeten handelen bij toepassing van maatregelen, maar ze vinden dat het er soms hardhandig aan toegaat.

Instemming gedragswetenschapper bij toepassing maatregelen

Het beleid beschrijft dat de gedragswetenschapper altijd ingestemd moet hebben met het behandelplan en met de maatregelen die er in staan. De beslissing over de daadwerkelijke toepassing ervan kan worden genomen door iemand die daartoe is gemandateerd. Wanneer maatregelen in een noodsituatie noodzakelijk zijn kan worden volstaan met instemming van de gedragswetenschapper achteraf, binnen 24 uur.

In de praktijk wordt gewerkt zoals in het beleid staat beschreven. De medewerkers spreken over een 'Stept Care'-beleid, waarbij de gedragswetenschapper waar mogelijk vooraf wordt ingeseind wanneer een maatregel toegepast moet gaan worden. Vooraf informeren gebeurt volgens de gedragswetenschapper zelden. De medewerkers geven aan dat zij de gedragswetenschapper benaderen bij escalaties, suïcideprotocol of als ze geen raad weten met een jongere. De gedragswetenschapper komt dan langs. De jongeren weten ook dat de gedragswetenschapper toestemming gegeven moet hebben voor het toepassen van maatregelen. Zij ervaren de gedragswetenschapper als toegankelijk omdat deze regelmatig bij de groep binnenloopt en een praatje met hen maakt.

Toepassing maatregelen specifiek per jongere

Wilster werkt volgens het beleid sinds 1 maart 2009 met een nieuwe hulpverleningsplanning, waarbij al vanaf de opname per jongere gespecificeerd en vastgelegd wordt welke vrijheidsbeperkende

maatregelen mogen worden toegepast. Tot die tijd werd een standaardlijst met alle maatregelen ter ondertekening aan de jongere voorgelegd. Bij de eerste behandelbespreking na 6 weken werd en wordt de lijst van maatregelen zonodig aangepast.

Uit interviews en dossiers blijkt dat bovenstaande inderdaad praktijk is sinds maart van dit jaar. Alle recente dossiers hebben specifieke maatregelen per jongere. Eén recent dossier is een uitzondering. Bij deze jongere zijn in het voorlopige behandelplan alle maatregelen aangevinkt met als motivatie dat er onvoldoende zicht is op wat nodig is. Opmerkelijk, aangezien de jongere ervoor al een periode op de crisisafdeling van Het Poortje zat.

Bij jongeren die al langer zijn opgenomen, zijn de behandelplannen nog niet aangepast. Er is afgesproken dit te doen bij de eerstvolgende geplande evaluatiebespreking.

Toepassing maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers

Wilster heeft een algemeen bekende en vaststaande wijze om medewerkers te instrueren en trainen in het toepassen van maatregelen. In september 2009 zal deze gangbare manier in het opleidingsbeleid zijn opgenomen.

In de praktijk worden alle medewerkers, inclusief school- en beveiligingsmedewerkers en stagiaires, minimaal 2 keer per jaar door een extern bureau getraind om de maatregelen veilig toe te passen. Volgens de leidinggevenden wordt bijgehouden wie de trainingen hebben doorlopen. Zoals eerder aangegeven, is het trainingsmateriaal nog beschreven voor de JJI Het Poortje en deels niet bestemd voor de gesloten jeugdzorg. Wilster is bezig een nieuwe reader op te stellen. De medewerkers worden er wel op gewezen dat de gesloten jeugdzorg anders met maatregelen omgaat dan de JJI. Zij zijn zich daarvan ook bewust.

2.2 Toekennen van verlof

Criterion De instelling gaat verantwoord om met het toekennen van verlof	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Verlof onderdeel van behandelplan		√		
Criteria toekenning verlof		√		
Instemming gedragswetenschapper			√	

Toelichting

Verlof onderdeel van behandelplan

In het jaarplan 2009 van Wilster staat beschreven dat gewerkt zal worden aan een nieuw verlofbeleid als onderdeel van de hulpverleningsplanning. Streven zou zijn dit in mei 2009 gerealiseerd te hebben. Volgens het beleid moet verlof passen in een hulpverleningstraject en wordt in het behandelplan beschreven hoe lang, hoe vaak en met welk doel verlof wordt toegekend. Verlof zou volgens het

beleid een leermoment moeten zijn. Ten tijde van het onderzoek staat verlot versnipperd beschreven in huisregels, hulpverleningsplanning en een brochure.

In de praktijk is het nieuwe beleid nog niet zichtbaar. In de onderzochte dossiers maakt het verlotplan slechts in iets meer dan de helft van de gevallen deel uit van het behandelplan, waarvan in de helft van de keren ook nog zeer summier. Slechts in één geval was in het dossier zichtbaar hoe verlot werd ingezet ten behoeve van de ontwikkeling van de jongere (analyse en overweging). Medewerkers geven aan dat verlot wel genoemd staat in het behandelplan, maar dat er per groep verschillend mee wordt omgegaan. Jongeren noemen wel algemene zaken als omgaan met vrijheid en afspraken nakomen als leerpunten voor verlot, maar zeggen geen specifieke opdrachten mee te krijgen. Jongeren zijn goed op de hoogte wanneer zij met verlot mogen. De gedragswetenschapper licht de jongeren in de voortgangsbespreking mondeling in over hun verlot.

Criteria toekenning verlot

In het (nieuwe) beleid staat dat vanaf maart 2009 voorafgaand aan verlot altijd een risicotaxatie plaatsvindt. Het beleid geeft aan dat de informatie van de groepsleiders en dossierstudie de gedragswetenschapper belangrijke informatie geven rondom taxatie van risico- en protectieve factoren. In ieder multidisciplinair overleg wordt gezamenlijk de START (gestructureerd risicotaxatie-instrument) ingevuld. Daarmee kan de gedragswetenschapper op basis van kennis en ervaring beslissen of verlot kan worden toegekend. Volgens het beleid is de start van het verlot afhankelijk van de fase waarin een jongere zit en van het gedrag op de leefgroep en op school.

In de praktijk zijn de afwegingen van de gedragswetenschapper in de bestudeerde dossiers niet terug te vinden, met uitzondering van 1 dossier. De medewerkers verklaren dat het eenduidig inschatten van risico's nog in ontwikkeling is. Er zijn verschillen tussen de groepen. Voor ieder specifiek verlot vult de groepsleiding samen met de jongere een aanvraagformulier in. Deze formulieren worden op een vast moment in de week beoordeeld door de gedragswetenschapper, afdelingsmanager en netwerkcoach. Die laatste heeft ook contact met het thuisfront. Verlot wordt altijd door de groepsleider geëvalueerd met de jongeren. Ook de wijze van vastlegging van verlot varieert per groep, zo is gebleken uit inspectie op de leefgroep, bij de netwerkcoach en in de dossiers.

Instemming gedragswetenschapper

Het beleid beschrijft dat de gedragswetenschapper als voorzitter van het multidisciplinair overleg beslist over doelen, interventies en vrijheden zoals verlot. De beslissingen staan inclusief onderbouwing in het door de gedragswetenschapper opgemaakte en ondertekende behandelplan, waar het verlotplan deel van uit maakt. In de voortgangsbespreking, waar ook de jongere, ouder/verzorger en plaatser aanwezig zijn, worden de beslissingen en onderliggende overwegingen mondeling door de gedragswetenschapper toegelicht. Een verslag van dit overleg wordt toegevoegd aan het dossier, zo schrijft het beleid voor.

In de praktijk is duidelijk dat de gedragswetenschapper instemt met het verlot. Communicatie tussen de disciplines over verlofaanvragen verloopt via de email. De afdelingsmanager tekent de verlotpas. De verslagen van de voortgangsbesprekingen zijn terug te vinden in de dossiers, maar daar staat over verlot meestal niet meer in dan de verlotstatus (geen verlot, begeleid- of onbegeleid verlot).

2.3 Klachtregeling en vertrouwenspersoon

Criterion De instelling gaat verantwoord om met de klachtregeling en de vertrouwenspersoon	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Toegang tot klachtregeling				√
Toegang tot vertrouwenspersoon			√	
Beroepsmogelijkheid bij maatregelen en verlof				√

Toelichting

Toegang tot klachtregeling

Hoewel Wilster in het beleid de verwachting uitspreekt dat een jongere klachten eerst probeert op te lossen met een begeleider, afdelingsmanager of vertrouwenspersoon, staat ook expliciet beschreven hoe directe toegang tot de klachtencommissie mogelijk is.

In de praktijk kunnen jongeren vrij beschikken over klachtformulieren en weten ze dat het niet verplicht is de klacht eerst met iemand te bespreken. Klachten worden geregistreerd. Wanneer een klacht terecht is gebleken wordt dit besproken in het team en worden verbeteringen in de werkwijze aangebracht. Het aantal en de aard van genomen maatregelen en het aantal al dan niet gegrond verklaarde klachten wordt bij kwartaal besprekingen geëvalueerd en kan leiden tot aanpassingen van het beleid. Medewerkers uiten zich positief over het feit dat de jongeren kunnen klagen en over de gevolgen die de uitspraken van de klachtencommissie hebben.

Toegang tot vertrouwenspersoon

Volgens het beleid van Wilster komt een vertrouwenspersoon van Zorgbelang periodiek op de groepen langs, houdt deze fysiek spreekuur en is deze rechtstreeks telefonisch te benaderen. In de praktijk hangt op sommige groepen een poster van de vertrouwenspersoon en staat in de huisregels, die de jongere bij het plaatsingsgesprek krijgt overhandigd, informatie over de vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon bezoekt op Wilster regelmatig de groepen. Wel is opmerkelijk dat vrijwel niemand van de geïnterviewden, zowel medewerkers als jongeren de naam van de vertrouwenspersoon kent. Het management geeft aan dat dit zou kunnen komen doordat de vertrouwenspersoon langdurig ziek is geworden en de vervanger minder bekend is.

Er is bij Wilster 1 keer per maand spreekuur van de Kinderrechtswinkel. De medewerkers daarvan (studenten) gaan ook altijd even bij de groepen langs. Verder is er een jongerenraad.

Beroepsmogelijkheid bij maatregelen en verlof

In het beleid staat duidelijk beschreven dat en hoe beroep kan worden aangetekend.

Uit de interviews blijkt dat bij jongeren en medewerkers ook goed bekend te zijn. Wanneer een jongere een maatregel krijgt opgelegd, krijgt hij daarvan een afschrift waarop staat dat hij tegen de beslissing in beroep kan gaan. In het verleden heeft een jongere met succes beroep ingesteld. Dit heeft geleid tot aanpassingen in het beleid.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbeveling

In dit hoofdstuk oordeelt de inspectie in hoeverre Het Poortje, locatie Wilster verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren.

Paragraaf 3.1 bevat het eindoordeel. Daarna volgen in paragraaf 3.2 de aanbeveling aan Het Poortje, locatie Wilster .

3.1 Eindoordeel

Het eindoordeel van de inspectie luidt dat Het Poortje, locatie Wilster voldoende verantwoord omgaat met de rechtspositie van de jongeren

Het Poortje, locatie Wilster scoort op 11 van de 13 indicatoren ten minste 'operationeel' en voldoet daarmee **voldoende** aan de verwachtingen van de inspectie⁴. Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat beleid en praktijk met betrekking tot de maatregelen pas sinds maart 2009 op orde zijn. Dit betekent dat er nog een verdere inbedding in de praktijk zal moeten plaatsvinden.

Het Poortje, locatie Wilster komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- De instelling gaat verantwoord om met het toepassen van maatregelen. De indicatoren op het gebied van toepassen van maatregelen zijn ten minste operationeel. De instelling laat een geborgde werkwijze zien wat betreft de registratie en evaluatie van wanneer maatregelen toe te passen. De evaluaties hebben in de praktijk ook al geleid tot aanpassing van het beleid.
- De toegang tot de klachtencommissie en de beroepscommissie van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming is goed geregeld. Zo vermeldt de instelling op een formulier dat de jongere bij toepassing van een maatregel krijgt uitgereikt dat en waar er een klacht over kan worden ingediend. In de huisregels van de instelling staat duidelijk beschreven waar en hoe in beroep kan worden gegaan tegen uitspraken. Daarnaast hebben medewerkers een positieve houding ten aanzien van het indienen van klachten, waardoor jongeren zich vrij voelen te klagen. Daarnaast evalueert Wilster de uitkomsten regelmatig waarna het beleid soms ook wordt aangepast.

Aandacht van de instelling is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:

Verlof maakt inhoudelijk onvoldoende deel uit van het behandelplan.

Uit de behandelplannen van jongeren wordt onvoldoende duidelijk wat de functie is van het verlof in de behandeling van de jongeren. Op deze manier worden de mogelijkheden van verlof niet volledig benut en loopt de instelling het risico dat verlof niet aansluit op de specifieke behoeften van een jongere.

---

⁴ In de inleiding van hoofdstuk 2 geeft de inspectie aan dat zij verwacht dat alle indicatoren ten minste operationeel zijn.

De afwegingen van de gedragswetenschapper bij het instemmen met verlof zijn onvoldoende zichtbaar.

Wilster heeft de inspectie laten weten dat het verlofbeleid nog in ontwikkeling is en dat er nog niet eenduidig gewerkt wordt. Zowel inhoudelijk als procedureel is in dossiers niet of maar zeer beperkt zichtbaar hoe de gedragswetenschapper beslissingen rondom verloftoekenning motiveert en communiceert. Risicotaxatie maakt niet standaard deel uit van dossiervorming.

3.2 Aanbeveling aan Het Poortje, locatie Wilster

- De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg bij het thema rechtspositie van jongeren op ten minste operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij Het Poortje, locatie Wilster bij twee indicatoren nog niet het geval is, beveelt de inspectie aan dat deze binnen één jaar in ieder geval operationeel zijn.

Bijlage 1 – Beoordelingskader inspectie

Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de instellingen op de onderzochte thema's per indicator. De instelling krijgt een score voor elke indicator in één van de volgende vier categorieën:

- afwezig;
- aanwezig;
- operationeel;
- geborgd.

Betekenis van de categorieën waarin de inspectie haar oordeel scoort per indicator:

afwezig wil zeggen dat er geen beleid is of dat het aanwezige beleid zo onvolledig, onduidelijk of inadequaat is dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;

aanwezig wil zeggen dat er volledig, duidelijk en adequaat beleid is, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;

operationeel wil zeggen dat het beleid voldoende is (zie hierboven onder 'aanwezig') en dat de medewerkers in de instelling het beleid kennen en eraan handelen; de score operationeel vooronderstelt dus dat het beleid voldoet aan de omschrijving onder 'aanwezig';

geborgd is een veelomvattend begrip, het wil idealiter zeggen dat de leidinggevenden of andere verantwoordelijken in de instelling:

- zorgen voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers,
- zorgen dat de medewerkers toegerust zijn voor hun werk (personeelsbeoordeling wordt geëvalueerd en leidt zo nodig tot opleidings- en ontwikkeltrajecten),
- zorgen dat medewerkers afwijkingen van het beleid melden bij leidinggevenden of op een centraal punt,
- zorgen dat het beleid en de uitvoering periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd wordt, dus dat de instelling op instellingsniveau leert van haar ervaringen; hiervoor is het nodig dat op onderdelen geregistreerd wordt wat er gebeurt.

De inspectie heeft ervoor gekozen om bij 'geborgd' met name te toetsen op de vetgedrukte punten en de toerusting van het personeel alleen te betrekken waar dat nu al absoluut onontbeerlijk is.

De score geborgd vooronderstelt dat het beleid voldoet aan de omschrijvingen onder 'aanwezig' en 'operationeel', dus dat het beleid voldoende is en dat de medewerkers het beleid in de praktijk brengen.

Toelichting op scoreclassificaties per indicator. Score van Het Poortje, locatie Wilster is vetgedrukt.

Thema Rechtspositie jongeren				
 criterium: De instelling gaat verantwoord om met maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten				
<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Maatregelen: welke	Het beleid beschrijft niet welke maatregelen mogen worden toegepast, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat welke maatregelen mogen worden toegepast.	De medewerkers weten welke maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel.
Maatregelen: wanneer	Het beleid beschrijft niet wanneer maatregelen mogen worden toegepast, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat wanneer een vrijheidsbeperkende maatregel mag worden toegepast.	Medewerkers weten wanneer de maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: wie	Het beleid beschrijft niet wie een vrijheidsbeperkende maatregel mag toepassen, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat wie een vrijheidsbeperkende maatregel mag toepassen.	Medewerkers weten wie de maatregelen mag toepassen en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: hoe	Het beleid beschrijft niet hoe (volgens welke procedures) de medewerkers dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat hoe (volgens welke procedures) de medewerkers dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties.	Medewerkers weten hoe (volgens welke procedures) zij dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties en handelen overeenkomstig.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: instemming gedragswetenschapper	Het beleid beschrijft niet dat er voor de toepassing van een maatregel instemming van de gedragswetenschapper nodig is, welke vorm van instemming vereist is en hoe deze	In het beleid staat dat er voor de toepassing van een maatregel instemming van de gedragswetenschapper nodig is, welke vorm van instemming vereist is en hoe deze	Medewerkers weten dat de instemming van de gedragswetenschapper nodig is en hoe en in welke vorm deze verkregen moet worden. Zij passen geen maatregelen toe	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt

	instemming verkregen moet worden, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	instemming verkregen moet worden.	zonder deze instemming.	bijstelling.
Maatregelen: maatregelen specifiek per jongere	Het beleid beschrijft niet dat voor iedere jongere in zijn behandelplan specifiek wordt genoemd welke maatregelen genomen kunnen worden, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat voor iedere jongere in zijn behandelplan specifiek wordt genoemd welke maatregelen genomen kunnen worden.	De gedragswetenschapper zorgt ervoor dat hij steeds betrokken is bij beoordeling en instemming. Medewerkers weten dat ieder behandelplan specifieke maatregelen benoemt. Zij noemen per behandelplan specifieke maatregelen en passen alleen deze maatregelen toe wanneer er maatregelen nodig zijn. Zij informeren de jongeren hierover.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De toepassing van de maatregelen wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Maatregelen: toepassing door getrainde en geïnstrueerde medewerkers	Het beleid beschrijft niet dat medewerkers getraind en geïnstrueerd worden mbt het toepassen van maatregelen, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat de instelling de medewerkers traint en instrueert mbt het toepassen van maatregelen.	Medewerkers zijn getraind en geïnstrueerd in het toepassen van maatregelen.	De instelling evalueert periodiek de training van en instructies aan de medewerkers. Zo nodig volgt bijstelling.
 criterium: De instelling gaat verantwoord om met het toekennen van verlof				
Verlof: in behandelplan	Het beleid beschrijft niet dat verlof als inhoudelijk onderdeel wordt opgenomen in het behandelplan, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat verlof als inhoudelijk onderdeel wordt opgenomen in het behandelplan.	Medewerkers weten dat verlof een inhoudelijk onderdeel is van ieder behandelplan. Zij nemen verlof inhoudelijk op in de behandelplannen, informeren de jongeren en handelen overeenkomstig hetgeen in het plan is opgenomen.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De uitvoering van de verloven wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd op individueel niveau en op instellingsniveau. Zo nodig volgt bijstelling.
Verlof: criteria toekenning	Het beleid geeft niet aan welke criteria gelden voor het toekennen van verantwoord verlof, dan wel de criteria houden geen rekening met reden verblijf, hulpverlening en ontwikkeling van de jongere, dan wel de criteria maken geen taxatie van de risico's mogelijk, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat welke vaste criteria gelden voor het toekennen van verantwoord verlof en deze houden rekening met reden verblijf, hulpverlening en ontwikkeling van de jongere en maken een taxatie van risico's mogelijk.	Medewerkers weten welke vaste criteria gelden voor het toekennen van verlof en taxeren de risico's aan de hand van deze vaste criteria. Zij informeren de jongeren hierover.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De uitvoering van de verloven wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd op individueel niveau en op instellingsniveau. Zo nodig volgt bijstelling.

Verlof: instemming gedragswetenschapper	Het beleid beschrijft niet dat de gemotiveerde instemming van de gedragswetenschapper nodig is voorafgaand aan verlof, welke vorm van instemming vereist is en hoe deze instemming verkregen moet worden, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat de gemotiveerde instemming van de gedragswetenschapper nodig is voorafgaand aan verlof, welke vorm van instemming vereist is en hoe deze instemming verkregen moet worden.	Medewerkers vragen volgens de afgesproken procedure de instemming van de gedragswetenschapper voorafgaand aan het verlof. De gedragswetenschapper weegt iedere verlofaanvraag af en motiveert zijn beslissing.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. De uitvoering van de verloven wordt geregistreerd en periodiek geëvalueerd op individueel niveau en op instellingsniveau. Zo nodig volgt bijstelling.
 criterium: De instelling gaat verantwoord om met de klachtregeling en de vertrouwenspersoon				
Toegang tot klachtregeling	Het beleid beschrijft niet dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon en hoe de instelling de jongeren hierover informeert, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon en hoe de instelling de jongeren hierover informeert.	Medewerkers weten dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de vertrouwenspersoon, informeren de jongeren hierover zo nodig en stellen hen hiertoe in staat.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. Er is klachtregistratie, die periodiek wordt geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Toegang tot vertrouwenspersoon	Het beleid beschrijft niet dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon en hoe de instelling de jongeren hierover informeert, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de onafhankelijke vertrouwenspersoon en hoe de instelling de jongeren hierover informeert.	Medewerkers weten dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de vertrouwenspersoon, informeren de jongeren hierover zo nodig en stellen hen hiertoe in staat.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. Er is klachtregistratie, die periodiek wordt geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.
Beroepsmogelijkheid	Het beleid beschrijft niet dat jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen mbt maatregelen en verlof, dan wel de omschrijving is zo onvolledig/onduidelijk dat deze niet informatief is.	In het beleid staat dat en hoe jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen mbt maatregelen en verlof.	Medewerkers weten dat en hoe jongeren in beroep kunnen gaan bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming bij beslissingen mbt maatregelen en verlof, informeren de jongeren hierover en stellen hen hiertoe in staat.	De instelling zorgt voor informatie, controle en bijsturing van de medewerkers op dit onderdeel. Er is klachtregistratie, die periodiek wordt geëvalueerd. Zo nodig volgt bijstelling.

Bijlage 2 – Maatregelen die de vrijheid van een jongere aantasten

---

A. vrijheidsbeperkende maatregelen

Artikel 29o Wet op de jeugdzorg (Wjz) bepaalt dat het hulpverleningsplan ten aanzien van een jeugdige maatregelen kan bevatten op grond waarvan hij tegen zijn wil binnen een accommodatie in zijn vrijheden kan worden beperkt. Indien het plan zodanige maatregelen bevat, omschrijft het tevens de gevallen waarin en de termijn gedurende welke de maatregelen kunnen worden toegepast. Het gaat om de volgende maatregelen:

- a. het verbod zich op in het hulpverleningsplan aangegeven plaatsen te bevinden en zonodig de tijdstippen waarop dat verbod geldt;
- b. tijdelijke plaatsing in afzondering;
- c. tijdelijke overplaatsing binnen de accommodatie of naar een andere accommodatie voor gesloten jeugdzorg;
- d. het vastpakken en vasthouden.

De vrijheidsbeperkende maatregelen die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen, kunnen worden toegepast voor zover dit nodig is om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de noodzakelijke jeugdzorg of voor zover dit nodig is voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.

Bovendien mogen de maatregelen onder b en c genoemd, worden toegepast voor zover dit nodig is voor de handhaving van de huisregels.

B. dwangmaatregelen

Artikel 29p Wjz bepaalt:

- a. dat het hulpverleningsplan hulpverleningsprogramma's kan bevatten waaraan de jeugdige moet meewerken;
- b. dat het hulpverleningsplan geneeskundige behandelmethoden (waaronder het toedienen van medicijnen) kan bevatten, die de jeugdige moet gedogen.

De hulpverleningsprogramma's en de geneeskundige behandelmethoden die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen kunnen tegen de wil van een jeugdige worden toegepast voor zover dit nodig is om het met het verblijf beoogde doel te bereiken of – in het geval van de geneeskundige behandelmethode – voor zover dit nodig is voor de veiligheid van de jeugdige of anderen.

C. communicatiebeperkende maatregelen

Artikel 29q bepaalt dat het hulpverleningsplan ten aanzien van een jeugdige, onverminderd de huisregels, kan bevatten:

- a. beperking van het brief- en telefoonverkeer of gebruik van andere communicatiemiddelen;

- b. beperking van bezoek (waaronder de bepaling dat bezoek slechts onder toezicht kan plaatsvinden).

Deze beperkingen kunnen (kort gezegd) worden toegepast voor zover dit nodig is om te voorkomen dat het met het verblijf beoogde doel wordt tegengewerkt.

D. controlemaatregelen

Artikel 29r bepaalt dat een hulpverleningsplan ten aanzien van een jeugdige controlemaatregelen kan bevatten. Het gaat om de volgende maatregelen:

- a. onderzoek aan lichaam of kleding;
- b. onderzoek van urine op aanwezigheid van gedragsbeïnvloedende middelen;
- c. onderzoek van de kamer van de jeugdige op de aanwezigheid van voorwerpen die hij niet in zijn bezit mag hebben;
- d. onderzoek van poststukken afkomstig van of bestemd voor de jeugdige op de aanwezigheid van voorwerpen, doch slechts in aanwezigheid van de jeugdige.

De controlemaatregelen die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen kunnen tegen de wil van de jeugdige of zijn ouder(s) worden toegepast voor zover dit nodig is om te controleren of hetgeen in het hulpverleningsplan is opgenomen, wordt nagekomen.

Bovendien kunnen alle controlemaatregelen worden toegepast voor zover dit nodig is voor de handhaving van de huisregels of voor zover dit nodig is om te voorkomen dat de jeugdzorg aan andere jeugdigen wordt tegengewerkt.

E. tijdelijke noodsituatie

Met artikel 29t voorziet de wet tevens in een regeling die het toepassen van alle hiervoor genoemde maatregelen mogelijk maakt als dit nodig is om tijdelijke noodsituaties te overbruggen. Volgens de Memorie van Toelichting is hiervan slechts sprake als zich incidenten voordoen die niet in het hulpverleningsplan zijn voorzien of als een jeugdige net is geplaatst en er nog geen hulpverleningsplan is vastgesteld. Volgens artikel 29t kan in zo'n geval een maatregel ten hoogste zeven opeenvolgende dagen worden toegepast.

Bijlage 3 – Uitvoering van het inspectieonderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek heeft de inspectie aan de instelling verzocht om de relevante beleidsdocumenten aan de inspectie op te sturen. De inspectie heeft deze beleidsdocumenten van de instelling voorafgaand aan het bezoek aan de instelling geanalyseerd.

Ook heeft de inspectie vooraf de vertrouwenspersoon van de instelling geïnterviewd.

Tenslotte heeft de inspectie de meldingen van calamiteiten die zij van de instelling heeft ontvangen voorafgaand aan het bezoek aan de instelling geanalyseerd.

Tijdens het bezoek aan de instelling heeft de inspectie interviews gehouden met:

- 2 x 2 kinderen / jongeren;
- 2 x 3 groepsleiders;
- 1 x 3 gedragswetenschappers (waarvan 2 gw van de school);
- 1 x 3 leidinggevenden (waarvan 1 manager van de school)].

Daarnaast heeft de inspectie tijdens het bezoek aan de instelling een analyse gemaakt van 7 cliëntendossiers.

De inspectie heeft vanuit de analyse van incidentenverslagen een selectie gemaakt welke dossiers zij wilde analyseren. Daarnaast heeft zij willekeurig geselecteerde dossiers geanalyseerd.

Zo zijn ook dossiers geanalyseerd waarin sprake was van de toepassing van maatregelen die de vrijheid van jongeren aantasten. Dit betreft casussen waarin de nieuwe bevoegdheden, die ingevoerd werden bij de wetwijziging 'gesloten jeugdzorg', zijn toegepast (zie hiervoor bijlage 2).

Aanvullend op de dossieranalyse zijn op de groep en bij de netwerkcoach een aantal fysieke en cliëntenmappen ingezien wat betreft de verlofaanvragen.

De volgorde in het onderzoek was zo gekozen dat de inspecteurs de informatie en eventuele signalen van de vertrouwenspersoon, de jongeren en de groepsleiders en de informatie uit de incidentenregistratie en de dossiers aan de orde konden stellen in de interviews met de gedragswetenschappers en de leidinggevenden. Zo konden de inspecteurs de informatie en signalen van vertrouwenspersoon, jongeren en groepsleiders en die uit de incidentenregistratie en de dossiers checken.

Tijdens het bezoek aan de instelling heeft de inspectie in een rondleiding door het gebouw de situatie in de instelling geobserveerd.

De inspectie heeft na het bezoek aan de instelling een rapportage van haar onderzoek gemaakt.

In dit rapport spreekt de inspectie op basis van de bevindingen in de instelling haar oordeel uit en doet zij aanbevelingen. De inspectie vraagt de instelling of het concept rapport feitelijke onjuistheden bevat. Na verwerking van de reactie van de instelling stelt de inspectie de rapportages vast.

Als de inspectie de rapporten heeft vastgesteld, biedt zij deze aan de minister voor Jeugd en Gezin, de opdrachtgever van het onderzoek, en aan de instelling zelf aan. De provincie waarin de instelling ligt, krijgt een rapport ter kennisname.

De inspectie plaatst de vastgestelde rapporten op de internetsite van de Inspectie jeugdzorg.

Bijlage 4 – Notitie Toezicht op gesloten jeugdzorg

---

1. Aanleiding

De Inspectie jeugdzorg heeft in 2006 en 2007 toezicht uitgevoerd op de eerste vier projecten gesloten jeugdzorg. Het gaat om initiatieven om jongeren die daarvoor op civielrechtelijke titel in justitiële jeugdinrichtingen verbleven, gesloten te behandelen.

Het toezicht betrof Horizon (voor kinderen tussen 7 en 13 jaar te Rotterdam), Paljas Plus (Tender te Oosterhout), De Juiste Hulp (Hoenderloo Groep te Deelen) en Hand in Hand (samenwerkingsproject van Harreveld te Harreveld en Horizon te Alphen aan den Rijn).

Het ministerie voor Jeugd en Gezin wil de ontwikkeling van het zorgaanbod gesloten jeugdzorg nauwgezet volgen en heeft vanaf het eerste initiatief de inspectie verzocht om toezicht te houden op de veiligheid van het behandelklimaat in de nieuwe initiatieven.

Het is de bedoeling van het ministerie om tot en met 2010 het zorgaanbod gesloten jeugdzorg uit te breiden door justitiële jeugdinrichtingen (of locaties daarvan) om te vormen tot instellingen voor gesloten jeugdzorg en door nieuw te ontwikkelen zorgaanbod.

In januari 2008 heeft de inspectie op basis van het toezicht op de eerste vier initiatieven een overkoepelend rapport over de gesloten jeugdzorg gepubliceerd.⁵ Hierin staan onder andere aanbevelingen aan de minister naar aanleiding van het inspectieoordeel dat een correcte toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen bij de jongeren onvoldoende gewaarborgd is.

Daarnaast heeft de inspectie in januari 2008 een rapport uitgebracht naar aanleiding van een calamiteitenonderzoek bij De Koppeling, die toen net gestart was met gesloten jeugdzorg.⁶ Tijdens een begeleid verlof was een pupil weggelopen en deze werd vervolgens verdacht van het doden van een avondwinkelier. In dit rapport heeft de inspectie de minister aanbevolen erop toe te zien dat de aanbieders van gesloten jeugdzorg concrete normen ontwikkelen voor het verlenen van verlof aan jongeren met gewelddadig en / of crimineel gedrag.

In zijn brief aan de Tweede Kamer van 4 april 2008 heeft de minister voor Jeugd en Gezin op de beide inspectierapporten gereageerd. Zo heeft hij laten weten dat de Inspectie jeugdzorg vóór 1 september 2008 samen met een afvaardiging van de gesloten jeugdzorgaanbieders 'veldnormen' opstelt. De instellingen moeten per 1 september 2008 in ieder geval beleid hebben voor het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen en voor het toekennen van verlof. De minister heeft met de inspectie afgesproken dat de inspectie eind 2008 het beleid van de instellingen zal toetsen.

Ook de inspectie vindt toezicht op de gesloten jeugdzorg van groot belang, omdat het gaat om een risicovol zorgaanbod, waarin de grondwettelijke vrijheid van kinderen of jongeren wordt beperkt.

---

⁵ Veilige Behandeling in gesloten jeugdzorg: streven naar waarborgen. Utrecht, januari 2008.

⁶ Verlof bij gesloten jeugdzorg casus Amstelveen: omgaan met risico's. Utrecht, januari 2008.

2. Voorstel toezicht

Het voorstel van de Inspectie jeugdzorg over de verdere inrichting van het toezicht op de instellingen voor gesloten jeugdzorg bestaat uit drie onderdelen:

- het toezicht op nieuwe initiatieven en voormalige JJI's: entreetoets;
- stapsgewijs toezicht op *alle* instellingen voor gesloten jeugdzorg op basis van de 'veldnormen';
- niet gepland toezicht.

Na het voorstel volgt een toelichting.

Voorstel

Toezicht op nieuwe initiatieven en voormalige JJI's in de gesloten jeugdzorg: "entreetoets"

De inspectie toetst de veiligheid van het behandelklimaat bij het nieuwe zorgaanbod in een onderzoek vergelijkbaar met dat bij de eerste vier initiatieven gesloten jeugdzorg. Wel past de inspectie het eigen toetsingskader aan de nu ontwikkelde 'veldnormen' aan.

De nieuwe initiatieven betreffen:

1. De Koppeling in Amsterdam en Jeugdzorg Extra (Jeugdformaat Jutters Combinatie) in Den Haag
  - 2008. Rapportage winter 2008/2009.
2. Transferium te Heerhugowaard
  - 2009. Rapportage najaar 2009.
3. Nog onbekende zorgaanbieders Zuid-Holland / Haaglanden / Rotterdam
  - 2010. Rapportage najaar 2010.

De inspectie streeft ernaar de toezichtlast zo klein mogelijk te houden door overlappend toezicht te vermijden. De nieuwe initiatieven krijgen naast de entreetoets ook het jaarlijkse stapsgewijze toezicht op *alle* instellingen voor gesloten jeugdzorg (zie verderop). De thema's uit het stapsgewijze toezicht op alle instellingen worden zoveel mogelijk in één toezicht tegelijkertijd met de entreetoets bij de nieuwe initiatieven getoetst. In 2008-2009 gaat het stapsgewijze toezicht over de rechtspositie van de jongere en het toekennen van verlof.

De voormalige JJI's

De Inspectie jeugdzorg toetst de veiligheid in de voormalige justitiële jeugdinrichtingen die inmiddels gesloten jeugdzorg aanbieden in het vervolgtoezicht JJI samen met drie collega inspecties: de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Sanctietoepassing. Er is daarom geen aanleiding voor extra onderzoek naar de veiligheid na de start als instelling voor gesloten jeugdzorg.

Het betreft hier:

1. De eerste tranche: de O.G. Heldring Stichting in Zetten, Icarus (het Keerpunt in Cadier en Keer), Harreveld Alexandra in Almelo, Het Poortje in Groningen, en Rentray in Eefde, die per 1 januari 2008 een instelling voor gesloten jeugdzorg zijn;

2. De tweede tranche: De Heuvelrug Lindenhorst in Zeist en Den Engh in Den Dolder en Ossendrecht die per 1 januari 2009 (deels) een instelling voor gesloten jeugdzorg zijn;
3. De derde tranche: de nog onbekende (locaties van) justitiële jeugdinrichtingen die per 1 januari 2010 een instelling voor gesloten jeugdzorg zijn.

Stapsgewijs toezicht op basis van de 'veldnormen'

Inmiddels zijn de 'veldnormen' vastgelegd in het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg.⁷

Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het stuk *drie stadia* waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan de normen.

De inspectie volgt de stadia die zijn aangegeven en houdt toezicht op *alle* aanbieders van gesloten jeugdzorg in stadia, waarbij het accent ligt op de volgende thema's uit het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg:

1. gesloten leefomgeving⁸, met name de rechtspositie van de jeugdige inclusief de toekenning van verlof:
  - 2008-2009, onderzoek naar beleid en praktijk. Rapportage voorjaar 2009.
2. behandel- en opvoedplanning, opvoeding en personeel⁹:
  - 2009-2010, onderzoek naar beleid en praktijk. Rapportage voorjaar 2010.
3. behandeling, dagprogramma en ketensamenwerking¹⁰:
  - 2011-2012, onderzoek naar beleid en praktijk. Rapportage voorjaar 2012.

Alle aanbieders van gesloten jeugdzorg houdt in dat in dit toezicht ook (locaties van) voormalige justitiële jeugdinrichtingen worden onderzocht. Om overlap te vermijden zal de inspectie nu bij voorkeur de locaties onderzoeken die nog niet op dat thema zijn onderzocht in het grote JJI onderzoek van de gezamenlijke inspecties.

Waar mogelijk en gewenst (met name in het derde stadium) werkt de Inspectie jeugdzorg ook in dit toezicht in de toekomst samen met collega inspecties.

Niet gepland toezicht

Uiteraard kan de Inspectie jeugdzorg te allen tijde naar aanleiding van klachten van burgers, signalen van professionals of meldingen van calamiteiten tussentijds een specifiek onderzoek naar één van de instellingen voor gesloten jeugdzorg instellen.

De inspectie analyseert en beoordeelt klachten, signalen en meldingen met het oog op de veiligheid van het kind. De inspectie verricht dit ongeplande toezicht met als doel dat de instellingen leren van wat er mis is gegaan en verbeteringen in de kwaliteit aanbrengen.

---

⁷ Het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg, MO Groep, Utrecht, september 2008.

⁸ Thema 1 uit het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg

⁹ Thema 2, 4 en 7 uit het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg; thema 2 behandel- en opvoedplanning betreft voorwaarden voor systematisch werken.

¹⁰ Thema's 3, 5 en 6 uit het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg

Toelichting op het voorstel

Toezicht op nieuwe initiatieven en voormalige JJI's in de gesloten jeugdzorg: "entreetoets"

De inspectie is met de minister voor Jeugd en Gezin van oordeel dat elk nieuw initiatief voor gesloten jeugdzorg na een startperiode door de inspectie dient te worden getoetst op de voorwaarden voor een veilige behandeling. Dit geldt voor de huidige instellingen die nog niet zijn getoetst en voor toekomstige instellingen.

Een aantal instellingen is al door de inspectie(s) getoetst:

- in 2006 en 2007 zijn vier projecten gesloten jeugdzorg getoetst op de voorwaarden voor een veilige behandeling (zie paragraaf 1);
- In 2007 is de veiligheid van alle justitiële jeugdinrichtingen getoetst door de Inspectie jeugdzorg in samenwerking met drie collega inspecties, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Sanctietoepassing.¹¹ Hieruit zijn verbetertrajecten voortgevloeid waarop de samenwerkende inspecties vervolgtoezicht houden. Als een voormalige justitiële jeugdinrichting inmiddels een instelling voor Jeugdzorg is, laat dat onverlet dat de tekortkomingen die de inspecties in 2007 hebben geconstateerd, moeten worden opgeheven. De minister voor Jeugd en Gezin onderschrijft dit in de eerder genoemde brief aan de Tweede Kamer.

Stapsgewijs toezicht op veldnormen

Naar aanleiding van aanbevelingen van de Inspectie jeugdzorg, hebben afgevaardigden van de gesloten jeugdzorgaanbieders samen met de betrokken inspecties in de afgelopen maanden 'veldnormen' opgesteld. Inmiddels zijn de veldnormen vastgelegd in het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg¹² en vastgesteld door de MOgroep. De inspectie heeft hierin ook samengewerkt met de Inspectie voor de Gezondheidszorg en met de Inspectie van het Onderwijs.

Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het stuk *drie stadia* waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan de normen. De instellingen hoeven dus niet per 1 september 2008 aan alle normen te voldoen. Aan de eerste groep normen moeten de instellingen met ingang van 2008 voldoen, aan de tweede groep normen met ingang van 2009 en aan de derde groep normen uiterlijk in 2011.

Uiteraard dienen de instellingen te allen tijde te voldoen aan de normen die afkomstig zijn uit de Wet op de jeugdzorg. Dit geldt ook voor de voorwaarden die de instellingen moeten scheppen voor opvoeding en behandeling. Aan deze normen moet vanaf de aanvang van het aanbieden van gesloten jeugdzorg voldaan worden.

---

¹¹ Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: opdracht met risico's. Utrecht september 2007.

¹² Het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg, MO Groep, Utrecht, september 2008.

Aansluiten op eerder toezicht: vrijheidsbeperkende maatregelen en verlofregeling

De minister voor Jeugd en Gezin heeft naar aanleiding van de aanbevelingen die de inspectie in haar rapportages over de gesloten jeugdzorg in 2008 heeft gedaan, de inspectie verzocht om eind 2008 te rapporteren hoe de kwaliteit van het beleid op het gebied van vrijheidsbeperkende maatregelen en van het verlofbeleid in de gesloten jeugdzorg is.

De inspectie wil aan dit verzoek voldoen, mede omdat zij eraan hecht te onderzoeken of de instellingen verbeteringen aanbrengen naar aanleiding van haar toezicht.

Toekomstige ontwikkelingen in het toezicht

De inspectie wil op termijn het toezicht op de aanbieders van gesloten jeugdzorg vormgeven als 'toezicht op toezicht'. Dit sluit aan op het streefbeeld dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg in januari 2008 hebben uitgebracht. Hierin is sprake van het uitvoeren van pilot-audits in 2010 ter ondersteuning van het ontwikkelen van een instrument waarmee in 2011 alle instellingen getoetst kunnen worden.¹³ Over het vormgeven van het toekomstige inspectietoezicht als 'toezicht op toezicht' zal de inspectie eerst overleg voeren met het ministerie en met het 'veld'.

3. Informatiebronnen

Inspectie jeugdzorg

- Veilige Behandeling in gesloten jeugdzorg: streven naar waarborgen. Utrecht, januari 2008.
- Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: opdracht met risico's. Onderzoek van de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Sanctietoepassing. Utrecht, september 2007.
- Verlof bij gesloten jeugdzorg casus Amstelveen: omgaan met risico's. Inspectie jeugdzorg, januari 2008.
- Een veilig behandelingsklimaat. Onderzoek naar het project gesloten behandeling Horizon. Utrecht, september 2006;
- Een veilig behandelingsklimaat? Onderzoek naar het project gesloten behandeling Hand in Hand. Utrecht, januari 2008
- Een veilig behandelingsklimaat? Onderzoek naar het project gesloten behandeling De juiste Hulp? Natuurlijk de Hoenderloo groep. Utrecht, januari 2008
- Een veilig behandelingsklimaat? Onderzoek naar het project gesloten behandeling Paljas Plus/Tender. Utrecht, januari 2008

Ministerie voor Jeugd en Gezin

- Brief van minister Rouvoet aan de Tweede Kamer, JZ/GJ-2834004. Den Haag, 4 april 2008.

---

¹³ Streefbeeld JeugdZorg^{Plus} p. 16.

MOgroep

- Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg. Utrecht, september 2008.

Nederlandse instellingen voor gesloten jeugdzorg, in dialoog met de ministeries voor Jeugd en Gezin en Justitie

- Streefbeeld JeugdZorg^{Plus}. Méér dan gesloten Jeugdzorg. Januari 2008.